
Olsztyn, st. XXIV, Targ Rybny, gm. loco, woj. olsztyńskie

Informator Archeologiczny : badania 32, 281-282

1998

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

piaski czwartorzędowe. Deniwelacje stropu zalegania calca na badanym obszarze osiągają 3,2 m. Tak duża różnica dotyczy jedynie sytuacji zarejestrowanej w odwiercie 13. W pozostałych przypadkach różnica ta nie przekracza 1,1 m. W pięciu otworach stwierdzono występowanie wody gruntowej. Miejsca takie występują w obrębie wszystkich badanych działek. Konkludując należy stwierdzić, iż strop calca w stosunku do pierwotnego poziomu terenu w tym miejscu (przed przystąpieniem do prac ziemnych) zalega na głębokości ca 7 m. Tak więc nawarstwienia późnośredniowieczne w omawianym kwartale starego miasta zalegają na głębokości od ca 5 do 7 metrów w stosunku do pierwotnego poziomu terenu (poziom byłego Placu im. Karola Świerczewskiego, a obecnie Targu Rybnego w jego części zachodniej i południowo-zachodniej). Jest to związane głównie z faktem, iż jeszcze do 1945 roku w miejscu tym występowały znaczne deniwelacje terenu - nawierzchnia opadała w kierunku zachodnim, czyli doliny Łyny. Poza tym w miejscu prowadzonych prac znajdowała się fosa miejska oraz pierwotny wał usypany po pierwszej lokacji miasta, która miała miejsce w 1353 roku, natomiast po rozszerzeniu granic miasta w 1378 roku w kierunku północno-wschodnim i północnym, wykonana już fosa - a więc teren objęty badaniami - została zasypana.

Materiały i dokumentacja znajdują się w archiwum PSOZ w Olsztynie.

Badania będą kontynuowane.

OLSZTYN, st. XXIV, Targ Rybny, gm. *loco*, woj. olsztyńskie

- miasto późnośredniowieczne i nowożytnie (XV-XX w.)

Nadzory archeologiczne przy pracach ziemnych podczas budowy kanalizacji deszczowej wokół starego miasta, a także prac związanych z modernizacją nawierzchni i budową fontanny, przeprowadzone przez mgr. Adama Mackiewicza (ARCHEO-ADAM). Finansowane przez Miejski Zarząd Dróg, Mostów i Zieleni Miejskiej w Olsztynie. Pierwszy sezon badań.

Nadzorowano wykopy o łącznej długości 375 m.

Ze względu na fakt, iż wszystkie wykopy w obrębie, których prowadzono nadzory miały ze sobą połączenie nie nadawano im osobnej numeracji, a jedynie oznaczano małymi literami alfabetu, a także dodatkowo małymi cyframi arabskimi umieszczonymi po literze alfabetu (np.: wykop 33ai). W sumie nadzorowano 30 wykopów, z czego w formie rysunkowej zadokumentowano 201 metrów profili. Jeżeli chodzi o zachodnią część rynku, to w zasadzie potwierdziły się obserwacje poczynione przy okazji prac ziemnych prowadzonych wokół ratusza. Stwierdzono występowanie tu dużej miąższości nawarstwień niwelacyjnych w postaci różnobarwnych i różnoziarnistych piasków zwłaszcza w części południowej i południowo-zachodniej rynku. Dopiero pod nią uchwyciono nawarstwienia późnośredniowieczne, bez warstw pośrednich, a więc wczesnonowożytnych i nowożytnych. O wiele jednak ciekawsza sytuacja została zaobserwowana i zadokumentowana w zachodniej pierzei rynku, bezpośrednio pod nawierzchnią obecnego chodnika. Wystąpiły tu mianowicie relikty piwnic późnogotyckich ze sklepieniami kolebkowymi zbudowanymi z cegieł gotyckich łączonych na zaprawę wapienno-piaskową.

Uchwyciono także fragmenty fundamentów kamiennych, oraz w jednym wypadku podwalinę, która wyraźnie wskazywała, iż mamy tu do czynienia z fundamentem pod filar arkady. Fakt, iż pozostałości piwnic sięgają aż do granicy między chodnikiem a jezdnią (ca 2,5 m. od ściany budynku) świadczy wyraźnie, iż, pomimo, że obecnie w miejscu tym nie zachowały się arkady, to jednak były one w tej części starego miasta, i to już od czasów późnośredniowiecznych. Nie wydaje się to dziwić, zwłaszcza, że arkady takie zachowały się w przypadku trzech pozostałych pierzei rynku. Podobna sytuacja została zarejestrowana w północnej części pierzei wschodniej, a więc w miejscu gdzie obecnie arkady już nie istnieją. Również w tym przypadku piwnice dochodzą do skraju chodnika. Potwierdziła się także wcześniej zaobserwowana sytuacja w północnej części rynku. W obrębie prowadzonego tu wykopu oznaczonego jako 33b, nie stwierdzono obecności regularnych nawarstwień stratygraficznych, a jedynie dwa poziomy nawierzchni, które funkcjonowały tu po sobie od końca XIX wieku. Poniżej zalegały już tylko nawarstwienia niwelacyjne i calcowe. Najciekawsza sytuacja stratygraficzna wystąpiła i zachowała się w południowej części rynku, tam też należy zwrócić

szczególne uwagi podczas prowadzenia wszelkich prac ziemnych. Uchwycono tu między innymi fragmenty wodociągów z rur drewnianych, które wystąpiły stosunkowo płytko, bo zaledwie 0,8 m. poniżej obecnego poziomu powierzchni (przed remontem). Odsłonięte wodociągi można ostrożnie datować na XVII-XVIII wiek, jakkolwiek z całą pewnością stwierdzić tego nie można. Być może fragment pobrany do badań dendrochronologicznych pozwoli ustalić przynajmniej w przybliżeniu rok ich położenia. W tym momencie można jedynie stwierdzić, iż wykonano je z drzew sosnowych, natomiast poszczególne odcinki łączono przy pomocy kutych żelaznych łączników. Jeżeli chodzi o materiał zabytkowy, to jak na stanowisko miejskie był stosunkowo nieliczny i rozdrobniony, reprezentuje także szerokie spektrum chronologiczne, obejmujące okres od XV do XX wieku.

Również bardzo nieliczne były fragmenty kafli i przedmiotów skórzanych. Te ostatnie wystąpiły zaledwie w postaci kilku ścinków. W południowej części uchwycono także stosunkowo mięszcze warstwy kulturowe w postaci zbitej zbutwieli z dużą ilością mierzwy i odpadów drewna, być może związanych z jeszcze drewnianym budownictwem wokół rynku. Podkreślić należy także konieczność nadzorowania przyszłych prac, które zapewne będą prowadzone w kierunku górnej bramy, a więc wzdłuż ulicy Staromiejskiej, pomimo, iż w północno-wschodnim narożniku rynku nie udało się jak do tej pory uchwycić nawarstwień późnośredniowiecznych czy chociażby wczesnonowożytnych.

Materiały i dokumentacja znajdują się w archiwum PSOZ w Olsztynie.

Badania nie będą kontynuowane.

OŁOBOK- klasztor, gm. Sieroszewice, woj. kaliskie

- zespół klasztorny ss. cysterek

Badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez ekipę z Katedry Archeologii Historycznej Instytutu Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego w składzie: mgr Aleksander Andrzejewski, prof. Leszek Kajzer (autor sprawozdania) i mgr Mariusz Lewandowski. Finansowane przez PSOZ i Uniwersytet Łódzki. Drugi sezon badań.

Drugi sezon badawczy w Ołoboku objął eksplorację 5 wykopów (VII-XI) o łącznej powierzchni 60 m² i orientacyjnej kubaturze 120 m³. Łącznie więc w trakcie dwuletnich prac przebadano powierzchnię 173 m² i przemieszczono gruz o kubaturze około 420 m³.

Znaleziono 2169 zabytków ruchomych, głównie dokumentujących (tak jak w sezonie 1997 r.) nowożytny etapy funkcjonowania klasztoru. Wykonano także 10 odwiertów, stanowiących uzupełnienie działań z 1997 r.

Tegoroczne prace, prowadzone w północno-zachodniej partii założenia klasztorowego i w rejonie XVIII-wiecznego pałacu ksieni, dostarczyły obserwacji analogicznych jak w roku ubiegłym. W wykopach przeważały poziomy gruzowe, zachowane relikty murowane były nieliczne i pochodziły tylko z dolnych partii fundamentów klasztoru. Natomiast w wykopie VII znaleziono *in situ* wcięta w profil zachodni warstwę ciemnobrunatnej próchnicy kulturowej z materiałem ceramicznym, którą identyfikować należy z najwcześniejszym (XIII - XV-wiecznym), jeszcze drewnianym, założeniem klasztornym.

Potwierdzono wcześniejsze sugestie, że zabudowania klasztorne zostały kompletnie rozebrane w 1882 r., zaś przy tej okazji zniszczono poziomy kulturowe z wieków XIII-XVIII i przemieszczano zabytki, zalegające obecnie na wtórnym złożu. Poznanie pełnej historii budowlanej zespołu klasztorowego nie będzie więc już nigdy możliwe.

Badania zakończono, sugerując możliwość wyodrębnienia kilku zasadniczych etapów funkcjonowania zespołu:

1. Etap „drewniany”, początek XIII - koniec XV w.
2. Budowa na przełomie XV i XVI w. zespołu ceglanego, w stylistyce późnogotyckiej
3. Remont klasztoru za ksieni P. Jaskólskiej (1610-1632)
4. Rozbiórka znacznych partii murów późnogotyckiego klasztoru w latach dziewięćdziesiątych XVII w. i ukształtowanie założenia wczesnobarokowego przez K.D. Gnińską
5. Druga przebudowa barokowa, rozpoczęta w połowie XVIII w. z inicjatywy ksieni L.